

fölsorolva valamennyi államnak megkapjuk a magyar, legtöbbször az angol és a francia nevét (helyesírását), elhelyezkedését, *-val/-vel*, hol kérdésre válaszoló (*-n* vagy *-ban/-ben*), tárgy- és *-ig* ragos alakját (ebben a sorrendben), végül pedig *-i* képzős melléknévi formáját. Az *-i* képző egybe- vagy kötőjeles írásáról külön táblázat is tájékoztatja az olvasót.

ÁGOSTON MIHÁLY könyve kellemes meglepetés volt számomra. Egyrészt érdekességeket közöl, csokorba gyűjt sok államnévvel kapcsolatos szabályt és szabálytalanságot, másrészt fő céljának megfelelően segíti az iskolai oktatást, az átlagos olvasó helyesírási tájékozódását. Névtudományi szempontból pedig olyan területét vizsgálja a magyar onomatológiának, amellyel eddig egyáltalában nem foglalkoztak, s nemcsak ráirányítja a figyelmet új kutatási területek lehetőségére, hanem gondolatokat ébreszt, vitára készítet és nagyon sok kérdést megválaszol, vitatott problémákat világossá tesz. Kétségtelenül nagy nyeresége a magyar névtudománynak, amit nemcsak örömmel, de elismeréssel kell fogadnunk.

HAJDÚ MIHÁLY

ERDÉLYI ERZSÉBET: KECSKEMÉTI UTCANEVEK TÖRTÉNETE
Kecskeméti Füzetek 14. Kecskemét Monográfia Szerkesztősége,
Kecskemét, 2004. 240 lap

ERDÉLYI ERZSÉBET könyve egyrészt azoknak a hasznos részkutatásoknak a sorába illeszkedik, amelyek kiegészítik, kísérik a hosszas várakozás után nemrég megjelent, Kecskemét történetét taglaló korszerű monográfiát. Másrészt olyan nagy adatmennyiséggel és forrásanyaggal dolgozó névtani vizsgálat, amely méltán számíthat a belterületi helynevekkel foglalkozó kutatók érdeklődésére.

A „Kecskeméti utcanevek története” ebben az esetben az utcanévadás gyakorlatának leírását, a névadás háttérében lévő földrajzi-történeti-politikai indítók feltárását jelenti. Kecskemét utcanevéről ugyan már jelent meg egy áttekintés 1990-ben, BÚZÁS MARGIT tollából, a Magyar Névtani Dolgozatok 91. számaként. ERDÉLYI ERZSÉBET azonban a névanyag jóval részletesebb elemzésére vállalkozik, s nemcsak a jelenkori utcanevek, hanem a kezdetektől napjainkig született valamennyi elnevezés vizsgálatát végzi el. Külön fejezetet szentel Cegléd és Nagykőrös utcanévanyagának a kecskemétiével való összehasonlítására, elsősorban annak bemutatására, hogy milyen arányban jelennek meg korai utcanévrendszerükben a főbb típusok. A három város történetete ezer szálon kapcsolódik egymáshoz, utcanévhasználatuk is hasonlóságokat mutat.

Levéltári források, városi jegyzőkönyvek alapján tárja föl az 1850-től napjainkig terjedő időszak hivatalos utcanévadásának gyakorlatát. (Igaz, a hosszasan idézett határozatok, felterjesztések végigolvasása kissé terhes lehet az olvasónak, és megnehezítheti az amúgy kimondottan élő, olvasmányos stílusban írt munka befogadását.) Áttekinthetjük az utcanévhasználat gyakorlati (közigazgatási) igényének fölmerülését, a rendezés anyagi vonzatait, a névújítók szándékait és terveik megvalósulását. Az elemzés olyan időpontok köré csoportosul, amelyek nagy változást jelölnek a város névrendszerében (1850, 1879,

1900 körüli évek, 1930-as évek, 1945 után, rendszerváltás után). Végigkövethetjük az irányt és gyakorlati funkciót, nevezetes objektumot jelölő nevek eltűnését, olykor túlélését, az emlékállítási célú nevek számának növekedését, a politikai töltetű nevek gyors változásait. Megfigyelhető, hogy az utcánévvel „megajándékozott” személyek köre hogy tágult a helyi kötődésű (az adott utcához is kapcsolódó emberektől, pl. Katona József) a Tanácsköztársaság „hősein” át a nemzetközi munkásmozgalom alakjai felé, és hogy az elhamarkodott névadások miatt mennyi gond és ellenérv keletkezett különböző korszakokban. Olykor az új név még hangzásában is használhatatlannak bizonyult: az ősi *Nagykőrösi utca* nevét *Sztálin, Lenin utca* javaslatok után *Jacques Duclos*-ról nevezték el, de a népnyelvben csak *Zsákdugó* alakban volt használatos. Néhány év elmúltával (szerencsére) az utca újra régi nevét kapta vissza.

A könyv a részletesen közölt városvezetési határozatok mellett a helyi sajtót idézve igyekszik fölmérni a döntések hatását. A 90-es évekbeli helyi politikai csatározások, lakossági petíciók is mutatják, hogy az utcanevекhez való kötődés milyen erős lehet, megváltoztatásuk nem történhet hirtelen, megalapozatlan döntésekkel, közigazgatási funkciójukon túl illeszkedniük kell a település lakóinak igényeihez, nyelvhasználati szokásaihoz. Olvashatjuk a műben a felbőszült Fecske utcaiak levelét 1992-ből, akik a kapott új *Werbőczy* helyett a *Szőcské*-t tartják megfelelő utcanévnek. De a meg nem változtatott név is szülhet indulatokat: az már csak e sorok írójának személyes emléke, hogy a rendszerváltás körüli években lelkes fiatalok saját kezükkel, csavarhúzóval vették le a Kun Béla emléket őrző utcanévtáblákat az éj leple alatt.

A könyv élvezettel olvasható érdeklődő-lokálpatrióta és névtanos szemmel egyaránt. A városszerkezet változásait együtt mutatja be az őket kísérő névváltozásokkal, megfigyelhetjük a többségében valamilyen tulajdonságot jelölő (erősen motivált) utcanévanyag gyarapodását tulajdonnévi eredetű közömbös nevekkal. Minden tárgyalt korszakban vizsgálja az új nevek eredetét, az utótagok megoszlását, és egészében értékeli a névanyag változásait. A „Kecskeméti utcanévek története” számos jól használható adattárat, szemléltető grafikont tartalmaz, valamint sok térképet és fotót közöl, amelyek segítik az egyre szaporodó nevek közti eligazodást.

BÁRTH M. JÁNOS

**WILFRIED SEIBICKE: HISTORISCHES DEUTSCHES
VORNAMENBUCH [Történeti német keresztnévkönyv]**

Walter de Gruyter, Berlin–New York, 1996–2003.

**(Bd. 1. A–E, 1996. XCVII + 712 lap; Bd. 2. F–K, 1998. XV + 724 lap;
Bd. 3. L–Sa, 2000. XV + 725 lap; Bd. 4. Sc–Z, 2003. XV + 540 lap)**

A szerző első keresztnevекkel foglalkozó művét „Wie nennen wir unser Kind?” [Hogy hívjuk majd gyermekünket?] címmel 1962-ben Lüneburgban a Heliand Verlag jelentette meg. Ettől kezdve WILFRIED SEIBICKE egész életén át behatóan kutatta a személynevek különböző csoportjait, főleg a keresztnevекet. Az 1990-es évekre már hatalmas gyűjteménnyel rendelkezett a német nyelvterületen kb. 1400-tól adott keresztnevекből. A több tízezer